

Latvijas Pilsoniskā alianse

Reģ. Nr. 40008087708, Alberta iela 13, Tālr. + 371 24245580
e-pasts: alianse@nvo.lv www.nvo.lv

Rīgā, 27.01.2019.
Nr. LPA 1.8. - 1

Pārresoru koordinācijas centram

Komentāri un priekšlikumi par NAP2027

Biedrība “Latvijas Pilsoniskā alianse” ir iepazinusies ar Informatīvo ziņojumu par priekšlikumu par Nacionālā attīstības plāna 2021.-2027. gadam mērķiem, prioritātēm un rīcības virzieniem, kā arī tā turpmāko izstrādes un sabiedriskās apspriešanas procesu (turpmāk - NAP2027), un sniedz atzinumu.

Sadaļā “Sabiedrības uzticēšanās” minēti virkni faktoru, kas radījuši uzticēšanās krīzi, tai pat laikā neiekļaujot likumsakarību starp iedzīvotāju neuzticēšanos publiskajai pārvaldei un iedzīvotāju neticību savai spējai ietekmēt procesus valstī, kas savukārt radījis kritiski zemu iedzīvotāju pilsonisko un politisko līdzdalību.

Aicinām Pārresoru koordinācijas centru (turpmāk – PKC) NAP2027 iekļaut likumsakarību starp sabiedrības līdzdalības problemātiku un uzticēšanās krīzi Latvijā. Turklāt aicinām ņemt vērā Nacionālajā drošības koncepcijā noteikto: “Nepieciešams īstenot pasākumus un radīt atbilstošus apstākļus, kas veicinātu sabiedrības iesaistīšanos un līdzdalību sabiedriski politiskajos procesos valstī,” un “lai panāktu lielāku sabiedrības iesaistīšanos, svarīga ir mērķtiecīga stratēģiskā komunikācija starp valsts augstākajām amatpersonām un sabiedrību kopumā, kā arī atsevišķām tās grupām, piemēram, uzņēmējiem un nevalstiskā sektora pārstāvjiem. Valdībai īpaša uzmanība ir jāpievērš arī stratēģiskajai komunikācijai ar Latvijas reģioniem, gan pašvaldībām, gan reģionos dzīvojošajiem iedzīvotājiem. Īstenojot efektīvu stratēģisko komunikāciju, tiktu mazināta plaisa starp sabiedrību un valsti, kā arī Latvijas reģionu atrautība no galveno nacionālā līmeņa politisko lēmumu pieņemšanas centra Rīgā.”

Papildus šim būtu ņemams vērā, ka sabiedrības būtiska daļa ir publiskās pārvaldes pārstāvji, kuriem savā komunikācijā un attieksmē pret citiem sabiedrības pārstāvjiem būtu jāpauž uzticība. Esošajā redakcijā tiek norādīta tikai vienvirziena neuzticēšanās problemātika.

Indikatori:

Pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījās 59,4% pilsoņu, pašvaldību vēlēšanas - 50,39%, un Eiropas Parlamenta - 30,2% (Centrālās vēlēšanu komisijas statistika). Savukārt Eiropas Sociālā pētījuma rezultāti liecina, ka 9% iedzīvotāju var uzskatīt par pilsoniski aktīviem (Rietumeiropas valstīs - aptuveni 25%, Skandināvijas valstīs - vismaz 30%), kā arī to, ka savstarpējā uzticēšanās Latvijā ir 51%, salīdzinājumā ar 88% Norvēģijā. Papildus šim, saskaņā ar Eurobarometer standartu 89 (2018), iedzīvotāju uzticēšanās īpatsvars valsts pārvaldei Latvijā ir 31%, kas ir ceturtais sliktākais rādītājs ES, salīdzinājumā ar 50% vidēji ES.

Savukārt atsaucoties uz iekļauto atsauci par apdraudējumiem demokrātijai, aicinām ņemt vērā starptautiskus pētījumu rezultātus, kas norāda, ka Latvijā pastāv demokrātijas krīze, ko radījusi plaisa starp publisko pārvaldi un sabiedrību, nepilnvērtīgu dialogu ar pilsonisko sabiedrību.

Indikatori:

1) "The Economist" analītiķu grupas "Economist Intelligence Unit" (EIU) Demokrātijas indekss 2018, kurā norādīts, ka vēlēšanu process Latvijā ir godīgs un atklāts, tāpat cilvēku pamatbrīvības tiek ievērotas, taču jāpaaugstina iedzīvotāju iesaistes līmenis politiski sabiedriskos procesos, jāveicina to ticība spējai ietekmēt lēmumus un jāuzlabo iedzīvotāju kritiskais vērtējums par valsts pārvaldes darbību. Dati liecina, ka iedzīvotāji un eksperti viszemāk novērtējuši valsts pārvaldi (6.07), pilsonisko līdzdalību (5.56) un politisko kultūru (6.88).

2) 2018.gada CIVICUS, globāla pilsoniskās sabiedrības organizāciju un aktīvistu alianses (monitorē demokrātiju 195 pasaules valstīs) konstatēja, ka pēdējo divu gadu laikā Latvijas publiskā pārvalde pret pilsonisko sabiedrību ir kļuvusi represīvāka.

Ņemot vērā augstāk minēto, un saskaņā ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam (turpmāk - Latvija 2030) un NAP2020, sabiedrības līdzdalība ir būtisks demokrātiskas valsts un cilvēka drošumspējas stūrakmenis. Šajos dokumentos sabiedrības līdzdalība un aktīva sabiedrības piedalīšanās svarīgu lēmumu veidošanā ir noteikta kā viena no Latvijas prioritātēm. Tāpat Latvija 2030 skaidri noteikts, ka lēmumu pieņemšanas procesā ir jāiesaista gala pakalpojuma lietotāji (bijušie, esošie, potenciālie), kas gan nozaru politikas dokumentu, gan arī valsts budžeta kontekstā nozīmē sabiedrību, kuru tieši skar dokumentos iekļautās apņemšanās, no tā izrietošās aktivitātes un finanšu pārdale.

Sabiedrības līdzdalības nepieciešamību nostiprina arī citi valstiski nozīmīgi dokumenti. Tai skaitā, Nacionālajā drošības koncepcijā kā viena no Latvijas prioritātēm apdraudējuma novēršanai, noteikta nepieciešama īstenot pasākumus un radīt atbilstošus apstākļus, kas veicinātu sabiedrības iesaistīšanos un līdzdalību sabiedriski politiskajos procesos valstī. Kas sasaistās ar NAP2027 ietvertu sadaļu "Latvijas stabila piederība pasaules demokrātijas telpai un kolektīvās aizsardzības sistēmai mainīgajā ģeopolitiskajā situācijā", kurā ir atsauce uz nacionālo drošību un nepieciešamību stiprināt sabiedrības izpratni par informatīvo telpu, tomēr nepieminot stipru, zinošu un aktīvu pilsonisko sabiedrību. Līdzīgi - Nacionālā drošības koncepcijā minēts, ka nacionālās drošības jautājums ir spēcīga pilsoniskā sabiedrība, kurai ir vienota izpratne jautājumos par tās vērtīborientāciju. "Iedzīvotājiem ir jāizrāda iniciatīva un vairāk jāiesaistās sabiedriski politiskajos procesos valstī, veidojot un vadot nevalstiskās organizācijas, piedaloties politisko partiju darbībā, līdz pat tam, ka iedzīvotāji ir gatavi aizstāvēt valsti no ārēja apdraudējuma." Tāpat Nacionālās drošības koncepcijā noteikts, ka valstī nepieciešams īstenot mērķtiecīgu pilsoniskās sabiedrības attīstības politiku, atvēlot pastāvīgu valsts budžeta finansējumu pilsoniskās sabiedrības kapacitātes stiprināšanai.

Ņemot vērā augstākminētos argumentus, kas nostiprināti vairākos politikas plānošanas dokumentos, papildināt NAP2027:

- 1) sadaļu "Latvijas stabila piederība pasaules demokrātijas telpai un kolektīvās aizsardzības sistēmai mainīgajā ģeopolitiskajā situācijā" ar stipru, zinošu un aktīvu pilsonisko sabiedrību;
- 2) sadaļā "Sabiedrības uzticēšanās" iekļauj likumsakarību starp iedzīvotāju neuzticēšanos publiskajai pārvaldei un iedzīvotāju neticību savai spējai ietekmēt procesus, kas savukārt radījis kritiski zemu iedzīvotāju pilsonisko un politisko līdzdalību. Vienlaikus paredzot mērķtiecīgu publiskās pārvaldes atbalstu pilsoniskās līdzdalības veicināšanai Latvijā.

NAP2027 sadaļā "Izglītība un mācības" norādītas virkne nepieciešamo prasmju un zināšanu visām mērķgrupām, tomēr neiekļaujot nepieciešamību pēc pilsoniskās izglītības. Iepriekšējās sadaļas, kā arī sadaļā "Valstiskums un Pilsoniskā apziņa" minētās problemātikas ir cieši saistītas ar zemu pilsonisko izglītību, tādēļ aicinām sadaļu "Izglītība un mācības" papildināt ar pilsonisko izglītību, kurai ir jābūt vienai no caurviju prasmēm mācību saturā.

Indikators:

starptautisks pētījums "Pilsoniskās izglītības problēmas un izaicinājumi (ICCS 2016)", kura rezultāti liecina, ka tikai 19% skolēnu ir pilnīga izpratne par pilsoniskumu.

NAP2027 sadaļā "Valstiskums un pilsoniskā apziņa" tiek minēti iekšējie un ārējie draudi, tomēr nav pieminēts, ka saskaņā jau ar esošu politikas plānošanas dokumentu drošības jautājumos – Nacionālā drošības koncepcija – iezīmēta būtiska loma tieši pilsoniskajai sabiedrībai.

NAP2027 sadaļā "Piederība, saliedētība, līdzdalība" iztrūkst sabiedrības līdzdalības problemātika un risinājumi, par kuru esamību un pamatojamību ir minēts augstāk dokumentā. NAP2027 nav ietverts skaidrs redzējums, kādam ir jābūt dialogam ar pilsonisko sabiedrību, lai novērstu uzticēšanās krīzi, atjaunotu ticību iedzīvotājiem ietekmēt procesus valstī un veicinātu piederības sajūtu valstij.

Nevaram piekrist, ka NVO fondam vajadzētu būt paredzētam tikai izpratnes un uzticēšanās veidošanai starp tām iedzīvotāju grupām, kuru vidū vērojama spriedze un sociālā izolētība, jo šie ir jautājumi, kas nav mehāniski ieviešami un iemācāmi, bet gan rodas līdz ar pārmaiņām procesos, ko var veicināt valsts mērķtiecīga pilsoniskās sabiedrības attīstības politikas īstenošana, atvēlot pastāvīgu valsts budžeta finansējumu pilsoniskās sabiedrības kapacitātes stiprināšanai.

Tāpat nav skaidrs, kādēļ NAP2027 būtu jāmin Latvijas simtgade, jo piederības un pilsoniskās līdzdalības veicināšana nav piesaistāma svinībām, tas ir nepārtraukts process, kuru nepieciešams attīstīt kā pašsaprotamu sabiedrisko aktivitāti.

Papildus saturiskajiem priekšlikumiem, iepazīstoties ar PKC turpmākajiem plāniem NAP2027 izstrādē (NAP2027 gala redakcijas sagatavošana un iesniegšana izskatīšanai MK posmā), aicinām nodrošināt iespējas piedalīties plašāka loka pārstāvjiem, nenosakot, ka tas būs iespējams tikai sociālajiem partneriem no nevalstiskā sektora puses, un no sarunām un līdzdalības izslēdzot pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus. Tāpat aicinām starpnozaru darba grupā iekļaut vismaz 3 nevalstisko organizāciju pārstāvjus.

Latvijas Pilsoniskā alianse apliecina gatavību sadarboties NAP2027 izstrādes turpmākajā procesā, informējot un konsultējot, un aicina informēt biedrības direktori Kristīni Zonbergu kristine@nvo.lv par šī procesa tālāku izstrādi.

Ar cieņu,

Direktore

Kristīne Zonberga

Zonberga 24245580

kristine@nvo.lv